

משך חכמה

פרשת פנחס, יום כיפור. פסקא מט - נד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ובסוכות (פסוק לז) לפר האחד כו' לאיל האחד, ובשמיני (פסוק לז) לפר לאיל. ובעשור לחודש כו' ומנחתם לפר, שני עשרונים לאיל האחד (פסוק ט), משום דאיכא לצבור שני אילים, איל אחד דעבודת היום, כתב האחד, או דמרמז דהווא אחד (יומא ע, ב). וביום הביכורים שני עשרונים לאיל האחד (שם, כח, כח), אף דאין רק איל אחד, מכל מקום, הואיל ועם הלחם יש עוד שני אילים, כתב האחד. אבל בראשי חדשיכם כתוב (שם, כח, יב) לאיל האחד, כיון שאין כאן רק אחד (פסוק יא) היה צריך להיות לאיל. ונראה, דמורה לנו, משום דכתיב (שם, יד) לחדשי השנה, ויש ראש השנה, שאז איכא עוד איל מוספי היום טוב, לכן כתב לאיל האחד. ומרמז אותנו, דמוספי ראש השנה יש כאן שלושה אילים למוספים. ודו"ק².

(יומא ע, ב) האם האיל שכתוב שם, הוא האיל שכתוב כאן, וז"ל הגמ' "תניא: רבי אומר: איל אחד האמור כאן, הוא האמור בחומש הפקודים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: שני אילים הן, אחד האמור כאן, ואחד האמור בחומש הפקודים" ע"כ. והנה, לפי רבי אלעזר ברבי שמעון מובן מדוע כתוב כאן לאיל האחד, כיון שיש שני אילים, ולפי רבי צריך לומר שבא ללמד שבאמת אין יותר מאחד, והוא רק איל אחד.

והטעם שביום הביכורים כתוב (כח, כז) לאיל האחד, אף על פי שיש רק איל אחד, כיון שעם הלחם יש עוד שני אילים (ויקרא כג, יח), לכן כתוב האחד. אבל קשה מראש חודש, דכתיב (כח, יב) לאיל האחד, אף על פי שאין אלא איל אחד (פסוק יא). ונראה בזה, כיון דבסוף פרשת מוספי ראש חודש כתוב (פסוק יד) "זאת עלת חדש פקודשו לחדשי השנה", וראש חודש תשרי הוא ראש השנה, ואז יש עוד איל מוספי היום טוב, לכן כתוב לאיל האחד. "ומרמז אותנו דמוספי ראש השנה יש כאן שלושה אילים למוספים". [א.ה. זה לשון רבינו שלא זכיתי להבינו, והרי יש רק שני אילים]. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: הטעם שכתוב "לפר" לאיל" ובכבש כתוב "לכבש האחד", כיון שבכל התורה כשיש כמה פרים או כמה אילים או כמה כבשים כתוב "לאחד", וכשיש רק אחד כתוב סתם לפר, לאיל, לכבש. ויש יוצאין מן הכלל ומבואר הכל בפנים.

[מח]

(כט, ג-ד) - (ג) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפר שני עשרונים לאיל: (ד) ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת הקבשים:

מדוע כתוב "לפר" לאיל", ובכבש כתוב "לכבש האחד"

(כט, ג ד) הנה¹ דע, דבכל מקום דאומר במנחה ונסכים שהן לפר לאיל לכבש, אם יש פרים יותר מאחד, או איל יותר מאחד, או כבש, אומר לפר האחד לאיל האחד, אבל כשאין רק אחד, אומר לפר לאיל, וכן הראשון בטהרת מצורע, בעשיר אמר (ויקרא יד, יב) ולקח הכהן את הכבש האחד, לפי שיש עוד כבשים, ובעני אמר (שם, פסוק כד) כבש האשם, שאין כבש אחר זולתו (פסוק כג), וכאן כתוב בחודש השביעי כו' לפר לאיל לכבש האחד,

¹ [מח] (כט, ג-ד) - (ג) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפר שני עשרונים לאיל: (ד) ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת הקבשים" ע"כ. ויש לדקדק, מדוע לפר ולאיל לא כתוב האחד, כמו שכתוב לכבש האחד. אבל הביאור בזה, דבכל מקום שאומר במנחה ונסכים שהן לפר לאיל לכבש, אם יש פרים יותר מאחד או איל יותר מאחד, או כבש יותר מאחד, אומר לפר האחד לאיל האחד, אבל כשאין רק אחד, אומר לפר לאיל. [כיון שכשיש יותר מאחד, יש לטעות שבייביא מנחה אחת ונסכים אחד על כל המין, דלפעמים אומר הכתוב רבים בלשון יחיד, לכן מדקדק הכתוב לכתוב "האחד", אבל כשאין רק אחד, אין צורך לכתוב "האחד"].

ולכן בטהרת מצורע, בעשיר כתוב (ויקרא יד, יב) ולקח הכהן את הכבש האחד, לפי שיש עוד כבשים, ובעני אמר (שם, פסוק כד) כבש האשם, שאין כבש אחר זולתו. ובזה מיושב מה שדקדקנו, דכיון שיש רק פר ואיל אחד לא כתוב "האחד", אבל בכבש שיש שבעה כבשים, כתוב לכבש האחד. ובזה מובן מדוע בשמיני עצרת כתוב כאן (פסוק לז) "מנחתם ונספיקם לפר לאיל", כיון שאין אלא אחד.

אבל יש להקשות, דביום הכיפורים כתוב כאן (ח) והקרבתם עלה לה' ריח ניחח פר בן בקר אחד איל אחד קבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם: (ט) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפר שני עשרונים לאיל האחד, הנה יש פר אחד ואיל אחד, ועל פר באמת לא כתוב אחד, אבל קשה מדוע כתוב איל אחד, והרי אין אלא אחד. אבל הביאור בזה, דהנה בפרשת אחרי (ויקרא טז, ה) כתוב שחייב להקריב איל לעולה, ונחלקו התנאים

משך חכמה

פרשת פנחס, יום כיפור. פסקא מט - נד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת יום הכיפורים

במדבר כט, ז-יא (ז) וּבַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם כָּל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: (ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ רִיחַ נִיחַח פֶּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁבַעַת תְּמִימִם יְהִיוּ לָכֶם: (ט) וּמִנְחַתְּם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד: (י) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לִכְבֹּשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים: (יא) שְׁעִיר עֲזִים אֶחָד חֲטָאת מִלְּבַד חֲטָאת הַכֹּפָרִים וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחַתָּהּ וְנִסְפֵיהֶם:

פסקאות: מט - נד

[מט]

(כט, ט) וּמִנְחַתְּם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד:

מדוע כתוב איל אחד, ובפר לא כתוב אחד

[מט]

³ [מט] (כט, ט) "ומנחתם סלת בלוולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל האחד" ע"כ. [א.ה. כל דברי רבינו כתובים ומבוארים לעיל בפסקא מת, עיין שם. ונראה, שרבינו כתב שני פסקאות אלו בשני זמנים. אבל נבאר רק מה שמוסיף כאן].

דהנה בשיטת רבי אמרו ביומא (ע, ב) "מאי טעמא דרבי, דכתיב אחד". ובפשטות הכונה, דכיון דכתיב "איל אחד", גם כאן וגם בפרשת אחרי (ויקרא טז, ה), והוא מיותר, דדי לכתוב "איל", אלא קא משמע לן, דהוא אותו אחד שכתוב בשני הפרשיות. אבל לאור המבואר דיש מקומות שכתוב אחד ויש שאין כתוב אחד, הכונה, שבאיל זה שכתוב אחד הוא שונה מהפר שלא כתוב אחד. [א.ה. ולעיל בפסקא מת, כתב רבינו, דיש סברא להפך, דכיון שכתוב אחד, שמע מינא דיש עוד אחד].

⁴ תמצית דבריו: הטעם שכתוב איל אחד, ובפר לא כתוב אחד, ללמד שאיל של מוסף ואיל העם שכתוב בפרשת אחרי, הוא אותו איל, והכל איל "אחד".

(ז ט) ובעשור לחודש כו', שלושה עשרונים לפר, שני עשרונים לאיל האחד³. לפלא, דכל הפרשה, או דכתיב בשניהם האחד, כמו ביום הביכורים (כח, כח), או דלא כתיב האחד, כמו בראש השנה (כט, ג), וכאן גבי פר לא כתיב האחד, וגבי איל כתיבא. לזה נראה דקא משמע לן קרא דאיל זה של מוספין ואיל של עולת העם האמור באחרי (ויקרא טז, ה) אחד הוא, וכרבי דסבר כן במסכת יומא דף ע, ב. ואולי יש לכוון זה בכוונת הגמרא מאי טעמא דרבי, דכתיב אחד, עיין שם. ודו"ק⁴.

[ג]

(כט, ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ רִיחַ נִיחַח פֶּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁבַעַת תְּמִימִם יְהִיוּ לָכֶם:

מדוע בכל המוספין כתוב "ריח ניחוח לה", וביום כיפור כתוב "לה, ריח ניחוח"

(כט, ח) והנה⁵ בכולו מוספין כתיב ריח ניחוח קודם לה, וביום הכיפורים כתיב ריח ניחוח בתר לה, משום דביום הכיפורים לית

[ג]

⁵ [ג] (כט, ח) "והקרבתם עליה לה ריח ניחוח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם" ע"כ. ויש לדקדק, מדוע בכל המוספין כתוב ריח ניחוח לפני שכתוב לה, דכתיב "ריח ניחוח לה", ורק ביום הכיפורים כתוב קודם לה ולאחר מכן כתוב ריח ניחוח.

אבל הביאור בזה, דהנה אמרו חז"ל (יומא כ, א) "שטן ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני. ממאי - אמר רמי בר חמא: השטן - בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי - אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי - לית ליה רשותא לאסטוני". ע"כ [פירוש: שטן ביום כיפור אין לו רשות להשטין, כיון ש"השטן" גימ' שלוש מאות שישים וארבע, ויש בשנה שלוש מאות שישים וחמשה ימים, וביום אחד אין לו רשות להשטין]. וכוונת חז"ל בזה הוא, שהשטן הוא החומר, וביום כיפור, שפרושים מכל מיני חומריות, בטל החומר, וזה הכונה שאין לחומר כח לשלוט על האדם.

משך חכמה

פרשת פנחס, יום כיפור. פסקא מט - נד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ביום הכיפורים כתיב והקרבתם עולה לה', וריח נחוח יהיה בלא כוונה. ודו"ק⁶.

[נא]

(תפלת יוכ"פ) מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל, ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה

מדוע מתפללים על עונות עמו בית ישראל ולא על אשמות בית ישראל

על הכתוב בדינאל (ז, טז) שנקראו המלאכים "קאמיא", דהיינו עומדים, אבל ישראל שיש להם חומר חוצץ אינם מוכרחים בהשגתם של ה' יתברך, לכן הם כבעל הבית שיוכל לעשות מה שרוצה, וכשישראל בוחרים לעבוד את ה', הם בבחירה ולא בהכרח, לכן יש להם ישיבה כבעל הבית שאינו מוכרח.

וזה עומק כוונת פרקי דרבי אליעזר, דביום כיפור ישראל עומדים, הכונה שכיין שביום כיפור הם מופשטים מהחומר, הם כמעט מוכרחים לעשות רצון אלוקים, לכן הם בבחינת מלאכים שהם עומדים.

ובזה מבואר מדוע בכל המוספים כתוב לריח ניחוח לה', שצריך שיכוננו לשם ריח ניחוח, אבל ביום כיפור כתוב קודם והקרבתם עולה לה', והריח ניחוח יהיה ממילא בלא כונה, כי הם מוכרחים כמעט לעשות רצון ה' יתברך, ולכן הריח ניחוח יהיה ממילא בלא כונה, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ הטעם שבכל המוספין כתוב "ריח ניחוח לה'", וביום כיפור כתוב "לה, ריח ניחוח", כיון שבכל המוספים, שצריך שיכוננו לשם ריח ניחוח, אבל ביום כיפור שהם מופשטים מהחומר, וכמעט מוכחים לעשות רצון ה' יתברך, כתוב קודם והקרבתם עולה לה', והריח ניחוח יהיה ממילא בלא כונה, כי הם מוכרחים כמעט לעשות רצון ה' יתברך, ולכן הריח ניחוח יהיה ממילא בלא כונה.

[נא]

רשות לאסטונוי (יומא כ, א), שבטל החומר, זהו יצר הרע, שפרושים מכל החומריות. וזה שאמר (עיין בראשית רבה, תולדות, פרשה סה, פרשה כא. ועיין פרקי דרבי אליעזר פרק מו, ומובא בבית יוסף אורח חיים תקיט), מה מלאכי השרת אין להם ישיבה, שהבעל הבית יושב, ואורח אינו רשאי לישב עד שיאמר לו שב, לכן האדם בחירי, יושב כבעל הבית, אבל מלאכים, שאין להם בחירה, שהם מוכרחים מהשגתם יתברך שמו תמיד בלא חומר חוצץ נקראים (דניאל ז, טז) קאמיא, שעומדים הם, וביום הכיפורים גם ישראל בטלה חומריותם, והמה כמעט מוכרחים לעשות רצון אלוקים, ולכן בכל המוספין צריכין לכוון לשם ריח נחוח, כתיב והקרבתם ריח נחוח לה', שיקריבו לשם ריח, אבל

ובזה יתבאר לנו עומק כונת חז"ל בבראשית רבה (תולדות, פרשה סה, סימן כא) וז"ל "הקול קול יעקב. הא קולו משתק את העליונים ואת התחתונים, רבי ראובן אמר כתיב (יחזקאל א, כד) בעמדם תרפינה כנפיהם, בעמדם, וכי יש ישיבה למעלה, לא כן א"ר שמואל אין ישיבה למעלה, שנאמר (יחזקאל א, ז) ורגליהם רגל ישרה, אין להם קפיצים. קרבת אל חד מן קאמיא (דניאל ז, טז), מה הוא דין לשון קאמיא, קיימיא. שרפים עומדים ממעל לו, וכל צבא השמים עומדים (ישעיה ו, ב), ואת אמרת בעמדם, אתמהא. ומה היא בעמדם, בא עם דם, בשעה שישאל אומרין שמע ישראל, המלאכים שותקין, ואחר כך תרפינה כנפיהן. ומה הן אומרין, ברוך כבוד ה' ממקומו וברוך שם כבוד מלכותו עכ"ל.

ובפרקי דרבי אליעזר (פרק מו) איתא "רָאָה סְמָאָל [נ"א: השטן] שְׁלֹא נִמְצָא בְּהֶם חֲטָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אָמַר לְפָנָיו רְבוּנוּ שְׁל עוֹלָם, יֵשׁ לָךְ עִם אֶחָד בְּאָרְץ כְּמִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת בְּשָׂמִים. מַה מִּלְאָכֵי הַשָּׁרֵת אֵין לָהֶם קְפִיצִין, כִּף הֶם יִשְׁרָאֵל עוֹמְדִים עַל רַגְלֵיהֶם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים" ע"כ.

וצריך ביאור בזה, מדוע למלאכים אין ישיבה, ומה שייך בכלל אצל מלאכים ישיבה, ומדוע ישראל יש להם ישיבה, וביום כיפור אין להם ישיבה. אבל הביאור בכל זה, דאורח אינו מותר לשבת בבית בעל הבית עד שיאמר לו בעל הבית שב, נמצא שישבה מורה על בעל הבית, ועמידה על אורח. והנה מהותו של בעל הבית שהוא בחירי, שעושה מה שרוצה, אבל אורח הוא אינו בעל בחירי, הוא מוכרח לעשות מה שבעל הבית יאמר לו, לכן אמרו שלמלאכים אין ישיבה, וכונתם שהם מוכרחים במעשיהם, כי הם מוכרחים מהשגתם את ה' יתברך שמו תמיד בלא חומר חוצץ, לכן אין להם אפשרות שלא לעבוד את ה', ולכן נקראו המלאכים עומדים, וזה שאמרו במדרש שם

משך חכמה

פרשת פנחס, יום כיפור. פסקא מט - נד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[נב]

(כט, יא) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלְּבַד חֲטָאת הַכֹּהֲנִים וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם:

הטעם שלא כתוב בשעיר יום כיפור ובסוכות "לכפר עליכם"

(כט, יא) ובעשור לחודש⁷. לא כתיב גבי שעיר עזים (פסוק יא) לכפר עליכם, משום שיום מכפר בלא שעירין (ויקרא טז, ל. יומא פה, ב). ובחג הסוכות לא כתיב (פסוק טז) לכפר עליכם, משום

[נב]

⁹ [נב] (כט, יא) "שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלְּבַד חֲטָאת הַכֹּהֲנִים וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם" ע"כ, ויש לדקדק, דבחג הפסח כתוב (במדבר כח, כב) "וּשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם", וכן כתוב ביום הביכורים (פסוק ל), וכן כתוב בראש השנה (כט, ה), ורק ביום כיפור (כט, יא) ובחג הסוכות להלן, לא כתוב שהשעיר בא לכפר, וצריך טעם בזה.

הבל הביאור בזה הוא, דביום כיפור עצמו של יום מכפר בלא שעיר, כדכתיב (ויקרא טז, ל) "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהְרוּ", וכן הוא ביומא (פה, ב), מה שאין כן פסח ויום הביכורים.

והטעם שבסוכות לא כתוב לכפר עליכם, דלא כתבה תורה ענין כפרה אלא אם מפורש בתורה שיש ביום הזה כפרה. והנה איתא בראש השנה (טז, א) "תניא, אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא: מפני מה אמרה תורה הביא עומר בפסח - מפני שהפסח זמן תבואה הוא; אמר הקדוש ברוך הוא: הביא לפני עומר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביא שתי הלחם בעצרת - מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא; אמר הקדוש ברוך הוא: הביא לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג - אמר הקדוש ברוך הוא: נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה - בשופר" ע"כ.

לפיכך בפסח ויום הביכורים שמפורש בתורה להביא דברים שיעלה זכרוננו

והנה⁷, יום הכיפורים מכפר על זדונות (יומא לו, ב. יומא פה, א), ועל חיובי קרבן, מכפר על הספיקות, ואינו מביא אשם תלוי בעבר יום הכיפורים (כריתות כה, א), כמו דדריש (כריתות כה, ב) מכל חטאתיכם לפני ה' (ויקרא טז, ל), שאין מכיר בו אלא השם, כדתנן סוף כריתות (כה, א). והנה על אשמות אינו מכפר רק ביחידים, לא בצבור, כי אין אשם בצבור. ולזה אמרו בתפילה, מלך סולח לעווננו, ולעונות עמו בית ישראל, שזה מכפר זדון הפרטי וזדון הכללי. ומעביר אשמותינו בכל שנה, כי אין אשם תלוי בצבור, ולכן לא אמר אשמות עמך בית ישראל. ודו"ק⁸.

⁷ [נא] בנוסח תפלת יום כיפור שתיקנו אנשי כנסת הגדולה, וז"ל "מלך מוחל וסולח לעונותינו, ולעונות עמו בית ישראל, ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה", יש לדקדק: א. מדוע על העונות אומרים עונות עמו בית ישראל, ועל האשמות לא אומרים אלא אשמותינו. ב. מדוע אומרים דוקא עונות ואשמות, ולא חטאים ופשעים.

אבל הביאור בזה הוא, דעונות אלו עבירות שעוברים במזיד (יומא לו, ב), ויום כיפור מכפר על הזדונות (שם, ויומא פה, א), ואשמות הוא קרבן אשם, ודוקא קרבן אשם ולא שאר קרבנות, דתנן בכריתות (כה, א) דיום כיפור אינו מכפר על חייבי קרבנות כלל, אבל אמרו שם בכריתות שהוא מכפר על אשם תלוי, ולמדוהו מדכתיב (ויקרא טז, ל) "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהְרוּ" ע"כ, וגרסין בכריתות (כה, ב) "חייבי אשמות תלויין כו'. מנהני מילי, א"ר אלעזר, אמר קרא: מכל חטאתיכם לפני ה' וגו', חטא שאין מכיר בו אלא המקום יום הכפורים מכפר" ע"כ, ומטעם זה אמרו שם בכריתות שאין מביא אשם תלוי לאחר יום כיפור, כי נתכפר לו ביום כיפור, ולכן אנו מתפללים רק על אשמות, דהיינו קרבן אשם תלוי ולא אשם ודאי, ואין קרבן אשם בציבור.

ובזה מדוקדק היטב הלשון שתיקנו חז"ל, דמתפללים שה' מוחל וסולח על עונות, אלו המזיד, ואם מוחל על מזיד כל שכן על שגגות ואונסין, ואחרי כן אומרים "אשמותינו", הוא קרבן אשם תלוי, ולא אומר עמו בית ישראל, דאין אשם בציבור. ומיושב כל הדקדוקים בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: הטעם שמתפללים על עונות עמו בית ישראל ולא על אשמות בית ישראל, כיון שעל קרבנות אין יום כיפור מכפר אלא על קרבן אשם תלוי, וזה הכונה אשמותינו, ואין אשם בציבור, לכן לא מתפללים אשמות בני ישראל. אבל עונות אלו חטאים במזיד, וכולל את כל ישראל עם זה.

משך חכמה

פרשת פנחס, יום כיפור. פסקא מט - נד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[נג]

(כט, יא) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלְּבַד חֲטָאת הַכֹּפָרִים וְעֵלֶת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם:

מדוע כתוב מלבד חטאת הכיפורים, ולא כתוב מלבד איל העם

(כט, יא) מלבד חטאת הכיפורים¹¹. לרבי אליעזר בן רבי שמעון דסבר (יומא ע, ב), דשני אילים היו, חד דמוספין, וחד דחובת

מיושב היטב, דדוקא השעיר שכאן אינו משעירים הכתובים בפרשת אחרי, מה שאין כן האיל הוא אותו איל. אבל לרבי אליעזר בן רבי שמעון דסובר שהיו שני אילים ביום כיפור, קשה. ובקריית ספר (עבודת יום הכיפורים פרק א) מוכיח מקושיא זו כדברי רבי, אבל מכל מקום לשיטת רבי אליעזר בן שמעון צריך טעם מדוע לא כתוב מלבד איל העם.

ודברי הרמב"ן נפלאים, שכתב דבאיל העם אין צריך לכתוב מלבד איל העם, כיון שהוא ניכר שאינו אותו איל העם של פ' אחרי, כיון ששם ציוה רק על איל אחד לעולה, וכאן ציוה להקריב עם האיל גם פר ושבעה כבשים, אם כן מובן שאינו אותו איל ששם, אבל בחטאת, הוה אמינא שהוא אותו חטאת, כי אין שני חטאות ביום אחד, מה שאין כן מוספים יש הרבה קרבנות למוסף. [אבל קצת קשה, דהרי שעירי יום כיפור הם שונים לגמרי משעיר המוסף, ואף על פי כן כתבה תורה מלבד חטאת הכיפורים שלא נטעה ששעיר זה הוא שעיר של חטאת הכיפורים, אם כן גם באיל העם יש לחשוש שנטעה שהוא אותו איל].

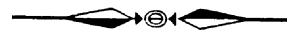
אבל באמת יש כאן טעם נפלא מדוע לא כתוב מלבד איל העם. דהנה יש להקשות, מדוע לא כתוב מנחות ונסכים באיל אהרן ואיל העם בפ' אחרי (ויקרא טז, ג. ה). ואין לומר שבאמת אין בהם נסכים, כיון שאין באין בנדר כו' והם חובה, ובפרשת נסכים כתוב (במדבר טו, ג) וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לְהַעֲלֶה או זָבַח לְפָלֵא נָדָר אוּ בְנֵדָה, דמכל מקום מבואר במנחות (צא, ב) דאיל אהרן חייב בנסכים ולמדוהו מדכתיב (שם) "במועדיכם", והוא הדין גם איל העם, אם כן קשה מדוע לא כתוב מנחה ונסכים באיל העם ואיל אהרן.

והטעם בזה יתיישב היטב לפי שיטת רבי ישמעאל (קידושין לז, א), דדורש דהא דכתיב בריש פרשת נסכים (במדבר טו, ב) "דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תְּבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם" היינו לאחר ירושה וישיבה, ולשיטתו לא קרבו נסכים במדבר, אם כן כל זמן שהיו במדבר לא

שבארבעה פרקים שהעולם נידון (ראש השנה טז, א) בכולהו מפורש בתורה, בפסח הביאו עומר שנידונין על התבואה, בעצרת הביאו שתי הלחם כו' על פירות האילן כו' ובראש השנה בשופר, אבל בחג הסוכות נסכו לפני כו' שנידון על המים, וניסוך המים הוא הלכה למשה מסיני (סוכה לד, א), ולא כתוב בתורה, ולא נכתב שהוא זמן כפרה ודין. ודו"ק¹⁰.

לפניו יתברך, הרי מפורש בתורה שהוא לכפרה, לכן כתוב לכפר, אבל בחג הסוכות שאמר לנסך יין, וניסוך היין הלכה למשה מסיני הוא (סוכה לד, א. ועוד), ולא כתוב בתורה שהוא זמן כפרה ודין, לכן לא כתוב על חג הסוכות לכפר עליכם. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב בשעיר יום כיפור ובסוכות "לכפר עליכם", כיון שיום כיפור מכפר בלא שעיר. ובסוכות, כיון שאין מפורש בתורה שהוא יום כפרה, משא"כ בפסח כתוב להביא לפניו עומר, שנידונין על התבואה, וביום הביכורים להביא שתי הלחם, כי נידון על פירות האילן, ובראש השנה לתקוע בשופר, להזכר לפניו, משא"כ בסוכות. ומה שאמר לנסך מים אינו מפורש בתורה, אלא הל"מ הוא.

[נג]

¹¹ [נג] (כט, יא) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלְּבַד חֲטָאת הַכֹּפָרִים וְעֵלֶת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם ע"כ. הנה בפרשת אחרי כתוב (ויקרא טז, ה) וַיִּקְרָא טַז, ה) וַיִּמְאָת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׁעִירֵי עִזִּים לְחֲטָאת וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה, ועל זה כתבה כאן תורה ששעיר החטאת כאן אינו אחד מהשעירים שבפרשת אחרי, אלא הוא שעיר נפרד מלבד, חטאת הכיפורים הכתובה בפרשת אחרי. ולפי זה יש לדקדק, כיון שהתורה חששה שיבואו לטעות שהוא אותו שעיר של יום כיפור מפרשת אחרי, מדוע לא חששה תורה על איל המוסף שכתוב כאן שיאמרו שהוא אותו איל העם של יום כיפור, והוה לכתוב מלבד חטאת הכיפורים ומלבד איל העם.

ובאמת ביומא (ע, ב) נחלקו התנאים האם האיל שבפרשת פנחס הוא אותו איל של העם הכתוב בפרשת אחרי, דרבי סבר שהוא אותו איל, ולדבריו

משך חכמה

פרשת פנחס, יום כיפור. פסקא מט - נד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

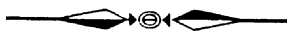
וישיבה, ולכן כאן (פרשת פנחס) במוספים, הלא חטאות אין בהן נסכים כלל, ועולות יש להן נסכים במדבר, אבל עולת העם ביום הכיפורים, איך יכתוב מלבד עולת העם ומנחתה, הלא עד לאחר ירושה וישיבה לא צריכי נסכים, ואם יכתוב מלבד עולת העם לבד, הלא אחר ירושה וישיבה יטענו נסכים, לכן לא כתבה זה כלל. ודו"ק¹².

[נד - המשך]

על פי המבואר לעיל מובן מדוע לראב"ש אליבא דרבי עקיבא היה איל אחד

ומה¹³ נפלא לפי זה, דרבי אלעזר בן רבי שמעון (יומא) בדף ע, ב אמר אליבא דרבי עקיבא דחד איל הוי, יעויין שם תוספות ד"ה דכולי עלמא, ולפי זה אתי שפיר, דלרבי עקיבא דסבר דנסכים קרבו במדבר (זבחים שם), אם כן מוכרח מדלא חשבה התורה מלבד עולת העם ומנחתה ועולת התמיד, כמו שכתוב בראש השנה, דחד איל הוי. ודו"ק היטב¹⁴.

העם ומנחתה, דבמדבר לא קרבו נסכים, ואין יכול לכתוב מלבד איל העם לבד, דלאחר ירושה וישיבה קרבו נסכים, משא"כ חטאת אין לה נסכים.

[נד]

¹³ [נד - המשך] ועל פי זה יתבאר היטב עוד דבר נפלא, דהנה ביומא (ע, ב) מפרש רבי אלעזר בן רבי שמעון אליבא דרבי עקיבא, דסובר שהיה איל אחד, כך ביארו התוס' שם בד"ה דכולי עלמא. והנה, רבי עקיבא חולק בקידושין שם על רבי ישמעאל, וסובר שקרבו נסכים במדבר, אם כן לפי רבי עקיבא קשה מדוע לא כתוב מלבד איל העם, והרי קרבו נסכים של איל העם במדבר, והיה לכתוב מלבד איל העם ומנחתה, אלא בעל כורחך שאיל האמור כאן הוא איל העם לפי רבי עקיבא, ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁴ תמצית דבריו: על פי המבואר לעיל מובן מדוע לראב"ש אליבא דרבי עקיבא היה איל אחד, דסובר שקרבו נסכים במדבר, אם כן לפי רבי עקיבא קשה מדוע לא כתוב מלבד איל העם, אלא בעל כורחך, שאיל האמור כאן הוא איל העם - לפי רבי עקיבא.

היום דפרשת אחרי (ויקרא טז, ה), היה צריך לכתוב ומלבד עולת העם, ובקריית ספר (עבודת יום הכיפורים, פרק א) הוכיח מזה כרבי. ודברי רמב"ן המה נפלאים. ונראה לי שב, דמנחות ונסכים לא כתיבי באיל אהרן ואיל העם (ויקרא טז, כד), אף על גב דאינון באין בנדר כו' רק חובה, בכל זאת חייבין במנחות ונסכים מקרא דכתיב בפרשת שלח גבי נסכים או במועדיכם (במדבר טו, ג). ועיין מנחות צא, ב לרבות אילו של כהן גדול, ושם. ולרבי ישמעאל דדריש הא דכתב בפרשת נסכים (שם פסוק ב) אל ארץ מושבותיכם לאחר ירושה וישיבה, ולא קרבו נסכים במדבר [עיין קידושין לז, א], אם כן באיל אהרן (ויקרא טז, ג) ואיל העם (שם פסוק ה) לא הקריבו נסכים עד לאחר ירושה וישיבה, וטעמו דהוי כקרבן יחיד, דלא הקריבו במדבר רק בצבור (זבחים קיז, א) משום שזה האיל (שם שם) היה רק להעם, לא לכהן גדול ואחיו הכהנים שקרויין בית אהרן, שלהם היה פר לחטאת ואיל אהרן לעולה (פסוק ג), ולכן לא קרבו בו נסכים עד לאחר ירושה

הקריבו נסכים באיל אהרן ולא באיל העם, ולכן בפ' אחרי שנאמרה בזמן שהיו ישראל במדבר לא כתוב נסכים בקרבן איל אהרן ואיל העם. ואף על פי שאפילו לרבי ישמעאל, דוקא בקרבן יחיד לא קרבו נסכים במדבר, אבל בקרבנות ציבור קרבו נסכים במדבר, כמבואר ברש"י ותוס' בקידושין (שם). ואיל העם הוא קרבן ציבור, אבל באמת סובר רבי ישמעאל דהוא כקרבן יחיד, כיון שאיל העם היה רק לעם ולא לכהן גדול ואחיו הכהנים שקרויים בית אהרן, שלהם היה פר לחטאת ואיל לעולה, לכן לא קרבו נסכי איל העם ואיל של אהרן במדבר, אבל קרבנות ציבור כמוספין קרבו נסכים גם במדבר. ועל פי מיושב היטב מדוע לא כתוב כאן בפרשת המוספין מלבד איל העם, דכיון שאיל המוספים היה קרב בו מנחה ונסכים, אינו יכול לכתוב מלבד איל העם, דאם יכתוב מלבד איל העם ומנחתה, הרי לא קרבו בו נסכים עד לאחר ירושה וישיבה. ואם יכתוב רק מלבד איל העם, בלא מנחה, הרי לאחר ירושה וישיבה יטענו נסכים, לכן לא כתבה תורה כלל מלבד איל, וסמכה על זה שמובן שהוא איל אחר מהטעם שכתב הרמב"ן, וזה מחמת הדוחק, אבל בשעיר חטאת לא חששה תורה לכתוב מלבד חטאת יום הכיפורים, כיון שאין נסכים לחטאת.

¹² תמצית דבריו: הטעם שכתוב מלבד חטאת הכיפורים, ולא כתוב מלבד איל העם. לפי רבי, דהוא אותו איל. ולפי ראב"ש, כיון שלא קרבו במדבר נסכי איל העם, ואין יכול לכתוב מלבד איל